

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Att arbeta med lässtrategier

En kvalitativ studie om läsförståelse i årskurs tre.

Daniella Barsoum

Sandy Varli

Akademin för utbildning, kultur och
Kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Kamran Namdar

Examinator: Olle Tivenius

Termin 7

År 2016

Daniella Barsoum
Sandy Varli

Att arbeta med lässtrategier

- En kvalitativ studie om läsförståelse i årskurs tre.

Årtal 2016

Antal sidor: 30

Sammanfattning

Syftet med arbetet är att undersöka hur lärare arbetar med lässtrategier, vilka lässtrategier de använder och hur de följer upp elevers läsutveckling. Lärarna har den huvudsakliga rollen att lära elever hur de ska utveckla sin läsförståelse. Studiens utgångspunkt är en kvalitativ forskning vilket baseras på intervjuer och vi har valt att intervjua åtta lärare.

Nyckelord: Läsförståelse, läsutveckling, kvalitativ forskning och Lässtrategier.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Forskningsfrågor.....	2
2 Styrdokument.....	2
2.1 Läroplan och kursplan.....	2
2.2 Läs- och skrivplan.....	2
3 Litteraturgenomgång.....	3
3.1 Läsning ur ett historiskt perspektiv.....	3
3.2 Begreppet läsning.....	4
3.3 Att läsa med förståelse.....	5
3.4 Lässtrategier.....	6
3.5 Pedagogisk hjälpmedel.....	7
3.5.1 En läsande klass.....	7
3.6 Det sociokulturella perspektivet.....	9
3.7 Bedömning av läsutveckling.....	10
4. Metod.....	11
4.1 Forskningsansats.....	11
4.2 Datainsamlingsmetod.....	11
4.3 Urval.....	12
4.4 Genomförande.....	12
4.5. Analys av intervjuer.....	13
4.6 Etiska ställningstagande.....	13
5. Resultat	14
5.1 Resultatpresentation.....	14
5.2 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse.....	15
5.2.1 Arbetsätt.....	15
5.2.1.1 Läs mellan raderna.....	15
5.2.1.2 Svara på frågor genom instruktioner.....	15
5.2.1.3 Lärmedel.....	16
5.2.1.4 Anpassning efter barnens nivå.....	16
5.2.1.5 Bild och text.....	16
5.2.1.6 En läsande klass.....	16
5.3 Bedöma och följa elevers läsutveckling.....	17
5.3.1 Dokumentation, kartläggning och bedömningsmaterial.....	17
5.3.1.1 Inspelning.....	17
5.3.1.2 LUS.....	18
5.3.1.3 Kartläggningsmaterial.....	18
5.3.1.4 Arbetslaget.....	18
5.3.1.5 Bedömningsmaterial.....	18
5.4 Sammanfattning av resultat.....	19
6. Resultatanalys och diskussion.....	19
6.1 Metoddiskussion.....	19
6.2 Resultatanalys.....	20
6.2.1 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse.....	20
6.2.2 Hur uppmärksammar och följer lärare elevers läsutveckling.....	22
6.3 Resultatdiskussion.....	23
6.3.1 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse.....	23
6.3.2 Hur uppmärksammar och följer lärare elevers läsutveckling.....	25
7. Pedagogisk relevans.....	25
8. Nya forskningsfrågor.....	26
Referenslista.....	27
Bilaga 1 – Intervjufrågor.....	29
Bilaga 2 – Brev.....	30
Bilaga 3 - Arbetsinsats.....	31

1. Inledning

Vi undersökte hur flera lärare från årskurs tre arbetar med läsutveckling och med fördjupning av läsförståelse. Vi har tagit del av dem nationella målen för årskurs tre och kraven som gäller för skriftliga omdömen i grundskolan (Skolverket). Vi anser att läsförståelse är en viktig del i hela läsprocessen. Vi tycker det är viktigt att få en djupare förståelse och kunskap inom området. I denna uppsats är utgångspunkten dem frågor som har uppkommit i vår egen VFU. Vi har även funderat över hur vi som lärare kan utvecklas i vårt yrke för att stödja elever i arbetet med läsförståelsen och hur vi kan arbeta med olika lässtrategier.

Under flera år har det varit en stor debatt om skolan i media. Det har skrivits i olika tidningar att alldeles för många elever slutar skolan med otillräckliga kunskaper för att de inte klarar av de enklaste läs- och skrivuppgifterna. På grund av detta har det pratats mycket negativt om just lärare, elever och skolor. Vi anser att media har fokuserat mycket på det negativa och inte alls på det positiva arbete som vi ser i skolorna. I en undersökning (Skolverket, PISA 2007a) har det visats att svenska elevers kunskaper inom läsförståelsen har försämrats under de senaste åren. Undersökningen har visat att var femte svensk elev inte uppnår kunskapskraven i läsning. Vad tror de svenska forskarna att orsakerna är till att läsförståelsen har blivit allt sämre? Neddragningar inom skolan kan ha medverkat till att läsförståelsen har blivit sämre. Många lärarstudenter har fått sin lärarexamen utan att ha fått tillräckligt med kunskap om hur man använder läs- och skrivutveckling i sin undervisning. Från och med år 2006 är det ett krav att alla som undervisar yngre barn måste ha grundliga kunskaper om läs- och skrivutveckling för att kunna få lärarexamen (Skolverket, 2008a).

Widmark (2014) berättar att individualiseringen i den svenska undervisningen är anledningen till en försämring. Det läggs större ansvar på föräldrar och elever, vilket leder till att hemmets förutsättningar påverkar elevernas studieresultat. Individualiseringen har drabbat just läsningen. Han berättar dessutom på ett enkelt sätt att man kan säga att skolan lär ut två faser av fyra, inläsningen består av automatisering (kallas även för läskondis) och avkodning (ABC).

1.1 Syfte

Syftet med arbetet är att undersöka hur lärare arbetar med lässtrategier, vilka lässtrategier de använder och hur de följer upp elevers läsutveckling.

1.2 Forskningsfrågor

1. Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse?
2. Hur uppmärksammar och följer lärare elevers läsutveckling?

2. Styrdokument

2.1 Läroplan och kursplan

Tyngdpunkten i styrdokumenterna som alla lärare ska följa är att de ansvarar för barnens utveckling av språket. I läroplanen står det att skolans uppdrag är att lärarna ska vara som ett stöd för elevernas lärande, där eleven stimuleras och utvecklar sina kunskaper och dess värden. Eleverna ska genom olika möjligheter få utveckla sin skrivning, läsning, kommunikation och med detta få förtroende till sin egen språkliga förmåga.

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar.

Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig (skolverket).

Citatet ovan passar in med vårt forskningsområde då vi valt läsförståelse. Genom att ha dans, drama, rytmik, text, form och bild så kan man skapa lättare förståelse för barnen. Vi kommer att presentera detta lite djupare i kapitlet litteraturgenomgång.

Vårt forskningsområde är läsförståelse och hur lärare arbetar med lässtrategier för att eleverna ska uppnå målen i svenska och svenska som andra språk och de nationella proven i årskurs tre. Därför har vi valt att skriva ner de centrala målen i svenska och svenska som andra språk:

2.2 Läsa och skriva

Olika lässtrategier behövs för att förstå och tolka texter men också för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll. Det som också behövs är olika strategier för att kunna skriva olika typer av texter, skapande av texter där ord och bild samspekar. Till sist kommer textbearbetning där man går igenom sin text och gör förtydliganden i efter hand.

Eleven kan läsa bekanta och elevnära texter med flyt genom att använda lässtrategier på ett i huvudsak fungerande sätt. Genom att kommentera och återge några för elevens viktiga delar av innehållet på ett enkelt sätt visar eleven grundläggande läsförståelse. Dessutom kan eleven föra enkla resonemang om tydligt framträdande budskap i texterna och relatera detta till egna erfarenheter (Skolverket).

3 Litteraturgenomgång

I detta kapitel presenteras ett arbete om läsning, läsförståelse, lässtrategier, pedagogisk hjälpmedel och bedömning av läsutveckling.

3.1 Läsning ur ett historiskt perspektiv

Allmän skolplikt infördes år 1842 i Sverige, det blev då ett krav på att vara läskunnig. Var man inte läskunnig fick man inte möjlighet att försvara sig i rätten, ta nattvarden och att gifta sig. Då folkskolan genomfördes sattes ansvaret på skolan att lära barn läsa (Johansson 1977). Dem första skolorna lade ner mycket vikt på att lära barnen memorera texter och kunna återge innehållet, detta på grund av att lagtexter och berättelser skulle kunna bevaras och föras vidare. Idag ser vi lärandet och förväntningarna som något helt annorlunda. Eftersom det är ett så stort utbud och mängd av information som vi bör kunna finns det olika strategier för att kunna komma åt olika information och förstå hur den är organiserad. Lärandet handlar inte längre om att reproducera tidigare kunskap, utan det handlar om att skapa och producera nya insikter och kunskaper. Vi människor väljer ut det vi anser vara intressant och utformar sedan det utifrån vår egen kunskap. Säljö (2005) menar att denna process är som ett sociokulturellt perspektiv, ett samspel mellan människan och hennes omgivning.

3.2 Begreppet läsning

Grunden till elevernas läsning läggs under de allra första åren i skolan och läsförmågan bland elever i grundskolans sista år hänger nära samman med dessa elevers läsförmåga i de yngre åldrarna (Taube 2007, sidan 10).

Enligt Taube (2013) är det svårt att tänka sig att undvika att läsa något på en dag. Hon menar att det nästan är omöjligt. Vi läser dagligen något det kan vara till exempel böcker, skyltar, när vi tittar på TV och så vidare. Som medborgare måste vi kunna ta del av all sorts information både skriftligt och muntligt.

Att lära sig att läsa är en viktig händelse i barnens liv. Att börja läsa ger tillträde till böckernas värld. Det blir både skratt, spänning och eleverna får då svar på många frågor genom läsandet. Det kan handla om olika ämnen som till exempel natur, djurliv, sport, rymden, musik och med det ökar barnens kunskap om världen. Nyckeln till all kunskap är genom läskunnighet (Taube 2007).

Vissa forskare har definierat läsningen på många olika sätt. Enligt Gough & Tunmer 1986; Hoover & Gough, 1990) har de kommit på en definition för läsningen, definitionen ser ut som följande:

Läsning = Avkodning x Förståelse av språk x Motivation.

Forskarna menar att någon läsning med förståelse inte kommer att ske om barnen inte är motiverade. Det är också viktigt att kunna avkoda och förstå orden.

Just begreppet läsning är en invecklad färdighet som kräver övning under en lång tid för att kunna utvecklas. Begreppet avkodning innebär att man kan känna igen skrivna ord och att identifiera de. God läsfärdighet betyder att både förståelse och avkodning fungerar bra (Gough & Tunmer 1986; Hoover & Gough, 1990).

Det är svårt att förklara vad läsning betyder eller hur man lär sig att läsa. Elbros (2004) förklaring av vad läsning är lyder såhär: man kan begripa innehållet av det skrivna eller kunna återskapa texter, ha förhandskunskap om textens olika begrepp och en identifiering av textens ord. Elbro (2004) menar att avkodning inte endast är för att göra om ord eller att kunna översätta skrivna ord till ett språkljud. Avkodning betyder att den som läser känner igen ordet, vet vad det betyder och även vad ordet har för grammatiska kännetecken. Elbro (2004) anser att avkodning är något unikt för läsningen eftersom det är vid läsningen som man avkodar, vilket skiljer sig från språkförståelsen som används både när man lyssnar på

någon som pratar och vid läsningen. Det finns två grundläggande delar det är förståelse och avkodning, med hjälp av dessa delar kan man nå fram till förståelsen av textens innehåll. Begreppet läsning är däremot stort och vardagligt. Vi brukar säga att vi läser när vi kan ljuda ord även om vi inte har någon förståelse, vilket blir mekanisk läsning.

Myrberg (2007) anser att barn som redan kan alfabetet och skriftspråket innan de har börjat skolan har ett försprång när de ska börja med läsningen. Det byggs på med hjälp av denna kod från ordförrådet och kan steg för steg lägga ner mindre kraft för avkodning. När barnen känner igen orden är det inte så krävande för läsaren och den kognitiva förmågan används för att finna meningar med innehåll från texten och även för att förstå texten. De barn som har svårt med att avkoda i den första läsinlärningen, leder till att barnen vill undvika olika läsövningar. Den långsamma läsningen och osäkra avkodningen blir ett hinder för att ta till sig läsförståelsen (Myrberg 2007).

Det är betydelsefullt för lärarna att få med alla barn på läståget i den tidiga läsinlärningen. Myrberg (2007) nämner att det är viktigt att vara observant på vissa elever som har klarat av den tidiga läs och skrivinlärningen bra. Eleverna kan få problem när de börjar årskurs tre och uppåt då kraven blir svårare och i läroböckerna börjar det bli mer text vilket höjer kraven för god läsförmåga.

3.3 Att läsa med förståelse

Barnens första skolår handlar om att lära sig avkoda enkla och korta texter, därefter blir texterna mer komplicerade och fler krav ställs då på barnen. De måste sedan lära sig att dra egna slutsatser utifrån den text de läser och göra sin egen tolkning av texten. Enkla berättande texter blir mer komplicerade då eleverna ska övergå från att lära sig läsa till att läsa för att lära (Taube 2007). Hon menar att läsförståelse handlar om att bygga upp inre föreställningar där förförståelsen samspelar med läsarens tänkande kring ord och meningar i texten. Ordförrådets omfång är en viktig komponent när det kommer till att läsa en text. Dock menas inte detta att läsaren har förstått orden bara för att han eller hon har en fullgod läsförståelse, det finns aldrig någon garanti för det.

En god läsare har en uppsättning åtgärder eller kognitiva strategier då det kommer till brist på läsförståelse. Som exempel att läsa om stycket, läsa vidare, se om det ger en bättre förståelse, att be någon om hjälp eller att slå upp ord som man inte förstår. Många elever behöver dock någon sorts vägledning för att utveckla förmågor som är centralt för läsförståelsen.

Förmågorna behövs också för att kunna skilja på väsentlig och oväsentlig information i texten (Taube 2007).

3.4 Lässtrategier

Läsförståelsestrategier definieras som inre aktiviteter då själva läsaren väljer att fördjupa sig i texten. De delas in i fyra kategorier: struktureringsstrategier, övervakningsstrategier, elaboreringsstrategier och minnesstrategier. Struktureringsstrategier använder man för att gruppera, ordna information och binda samman olika idéer som kan presenteras i texten som exempel tankekartor och sammanfattningar. Övervakningsstrategin används för att bedöma och kontrollera förståelsen under läsningen som exempel att fråga om eleven har förstått texten. Om man förstår texten då fortsätter man vidare, upptäcker man däremot att det finns brister i sin förståelse kan han eller hon öka sin strategiska insats för att kunna förstå texten. Elaboreringsstrategier används för att göra texten meningsfull genom att fördjupa, bearbeta, berika, förbättra och koppla samman. Sista fasen är minnestrategier som används för att upprepa och repetera informationen i texten som exempel genom att upprepa och läsa om texten flera gånger. Elever kan dessutom skriva av vissa delar i texten, det kan vara fraser, nyckelord, meningar, definitioner och memorera innehållet (Bråten 2009).

Meningen med att lära sig olika strategier är för att stärka läsförståelsen. Man ska kunna använda strategier i olika situationer och inte bara när man undervisar. Man ska alltid veta hur, när och varför olika lässtrategier ska användas. Författarna brukar använda sig av begreppet transfer, som menas att en inlärdd kunskap används vid andra tillfällen som exempel om du kan knyta dina skor, då kan du även knyta rosetter på paket (Westlund 2009).

Goda lässtrategier kan liknas vid en bro mellan det man redan vet och ännu inte kan. Att överföra sina strategier till andra liknade situationer kallas för transfer. Strategierna blir metakognitiva och man har blivit en strategisk tänkare, en strategianvändare (Westlund 2009).

Det finns skillnad mellan begreppen strategi och färdighet. Strategi är som ett slags hjälpmedel, som ett mentalt verktyg som man använder vid olika tillfällen och vid olika sorters texter. Färdighet är att förstå inom ett område som exempel att kunna förstå och läsa en text (Westlund 2009).

Westlund (2009) nämner att de som kan läsa bra använder passande strategier för att skapa en mening och kringgå hinder vid läsning. De svaga läsarna har någon slags frånvaro vid

textläsningen. Det innebär att de svaga läsarna känner känslan av hopplöshet och rädsla för att misslyckas. De som är osäkra läsare utvecklar istället negativa strategier för att gömma sin oförmåga att lära sig. Det finns något som heter undvikarstrategier och det innebär att läsaren hoppar över vissa delar i texten, gissar sig fram och ber en kamrat att berätta vad innehållet handlar om så att den osäkra läsaren lär innehållet av texten utan till. Detta kan leda till att den osäkra eleven utvecklar ett utåtagerande beteende.

3.5 Pedagogisk hjälpmedel

3.5.1 En läsande klass

En läsande klass är en metod som har testats på olika klasser och har visat en hel del skillnad mellan de som arbetar med lässtrategier och med de som inte gör det. De elever som har arbetat med ”En läsande klass” vågar ställa fler frågor, komma med följdfrågor, dra egna slutsatser och dessutom lyssnar de på varandra. Studieresultatet i de olika ämnena har visat sig vara positiva. I boken som Widmark (2014) har skrivit innehåller det färdiga lektionsplaneringar som bygger på fem läsförståelsestrategier. Att förutspå, ställa frågor, ställa hypoteser, sammanfatta, reda ut oklarheter och skapa inre bilder. Strategierna är figurer som är levandegjorda och kallas för läsfixare (Westlund, 2009). Strategierna används i början, under och efter läsningens gång. I början är det viktigt att öva in en strategi i taget och förklara syftet med läsfixaren. Ett bra sätt är att läraren visar och modellerar strategin genom att visa och att tänka högt. Texterna bör delas upp och får inte bli för långa. När eleverna klarar av alla strategier var och en för sig ska man öva på att använda alla lässtrategier samtidigt. Målet med detta är att eleven ska kunna använda lässtrategierna automatiskt och självständigt under sin läsning och bli en stjärnläsare.

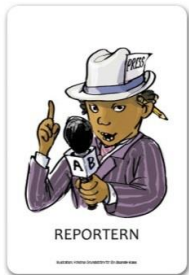
- Spågumman är den som förutspår och ställer teorier om texten genom att titta noggrannare på bilder, rubriker, textgenre och bildtexter. Strategin används innan, under och efter läsningen. Under läsningen av berättande texter handlar förutsägelsena om vad eleverna tror att det kommer att hända senare i berättelsen. När man läser faktatexter handlar förutsägelsena utifrån egen erfarenhet om ämnet och att förutsäga vad texten kommer att berätta.

- Detektiven är den som reder ut oklarheter, nya uttryck och ord. Denna strategi används under läsningen och innebär att eleven:
 - Läser om meningar.
 - Läser om orden.
 - Läser om stycket för att få ordet i en kontext.
 - Tänker på om ordet har en liknande betydelse på svenska eller på ett annat språk som eleven redan kan.
 - Tänker på om ordet är sammansatt av flera ord.
 - Tar hjälp av sina förkunskaper i ämnet.
 - Kan slå upp ordet i en ordbok eller söka på datorn. Eller frågar någon vad ordet kan betyda.
 - Tänker på vad det kan vara för sorts ord (verb, substantiv eller adjektiv).

- Reportern är den som ställer frågor om texten på tre nivåer. Dessa nivåer är mellan raderna, bortom raderna och på raden. Frågor som är mellan raderna är sådana som eleven måste hitta svaren på olika ställen i texterna och ta egna beslut, man brukar säga att läsa mellan raderna, att göra inferenser. För att kunna svara på frågor som är bortom raderna måste eleven använda sig av sina tidigare erfarenheter, kunskaper och göra kopplingar till texten. Frågor som är på raden kan svaras med den information som står tydligt i texten. Reportern använder man under och efter läsningen.

- Cowboyn är den som sammanfattar det som är det viktigaste i texten. Man brukar säga att cowboyn använder sin lasso för att fånga det viktiga i texten. Strategin används under och efter läsningen. Man kan använda sig av olika modeller för att sammanfatta både faktatexter och skönlitterära texter.

- Konstnären är den som skapar inre bilder av det man har läst. Eleven tar hjälp av sinnena och lever in i texten och kan höra, känna och se det texten berättar om. Strategin används under läsningens gång.

3.6 Det sociokulturella perspektivet

Vygotskij (1978) skriver att lek och arbete bakas in med varandra med tanke på att intresse och motivation är kärnan för ny kunskap. Det viktigaste i lärprocesserna är språk och kommunikation med andra människor då man deltar i en gemenskap. Alla människor formas, utvecklas och lär sig genom språk och kommunikation med andra.

I boken *Tänkande och språk* beskriver Vygotskij (1999) sin syn på tänkandets utveckling, då han menar på att det påverkas av personens sociala omgivning som i hemmet, i skolan, på fritiden och i samhället. För att utveckla sitt språk och lära sig nya begrepp och kunskaper behöver man umgås med personer som redan har den kunskapen och använder sig av dessa begrepp i vardagen. Kommunikation och språk är ett grundvillkor för att lärande och tänkande ska kunna ske. I skolan ser man på individens läsning individuellt då det är den enskilde individens läsutveckling som står i centrum och ska bedömas. Det sociokulturella perspektivet betraktas inte likadant, social praktik påverkar lärandet. Barn lär sig mycket av varandra när det kommer till språk och kommunikationen bidrar till att tänkandet utvecklas, det är ett bra sätt att höja sin intellektuella nivå.

På detta grundar sig hela inlärningens betydelse för utvecklingen och detta utgör också det egentliga innehållet i begreppet den närmaste utvecklingszonen (Vygotskij, 1999).

Säljö (2000) menar att människor är grunden till ett sociokulturellt perspektiv. Det är naturligt för människan att lära sig och dela med sig kunskaper till varandra vilket är nödvändigt för att skapa samvaro. Individens förståelse och handlingar ses som förenade när det kommer till att kommunicera. Redan från första dagen då barnet föds lägger barnet märke till saker som människor runt omkring sig gör (Säljö 2000).

Dysthe (2003) menar att ett flerstämmigt klassrum tillåter alla röster bli hörda. Både lärarens men även elevernas, vilket är mest gynnsamt för elevernas lärande. Då en diskussion sätts igång mellan lärare-elev och elev-elev lär sig eleverna mer då olikheter är viktigt för att förstå helheten, var och en bidrar med sin kunskap och kompetens. Varje elev och lärare har olika erfarenheter, kunskaper och förståelser. Genom att alla deltar i en diskussion och bidrar med olika utgångspunkter, blir det en mångfald av röster som kommer till tals och delger sina kunskaper. Eleverna utvecklas då mer av diskussionerna än om de skulle behöva arbeta enskilt (Dysthe 2003).

3.7 Bedömning av läsutveckling

Utveckling och progression är en viktig tanke i läroplan och kursplaner. Elevernas kunskaper utökas kvalitativt och kvantitativt under skolåren. Att tala, lyssna, läsa och skriva är kärnan i alla skolämnen och det svenska språket utvecklas också i alla skolämnen. Majoriteten av eleverna har viljan till att lära sig läsa och skriva men själva vägen att nå dit är inte alltid lätt för alla. Det är viktigt för lärarna att hålla koll på hur långt varje elev har kommit i sin läsutveckling.

Det finns kartläggningmaterial som läraren ska utgå ifrån arbetet med bedömning och dokumentation av elevens tidiga läsutveckling.

God läsutveckling (Lundberg & Herrlin, 2003) betyder att kartläggningen av läsförmågan innefattar fem dimensioner:

- Fonologisk medvetenhet
- Ordavkodning
- Flyt i läsningen
- Läsförståelse
- Läsintrasse

Genom att läraren följer och dokumenterar läsningens utvecklingsförlopp skapar de också en läsprofil för varje elev. Denna läsprofil kan ligga till grund för planering av den fortsatta undervisningen.

Nya Lusboken och LUS (Läsutvecklingsschema) (Allard, Rudqvist & Sundblad, 2001) är ett annat kartläggningmaterial som är ett bedömningsinstrument. Bedömningen sker i det dagliga arbetet då läraren avgör var varje elev befinner sig i sin läsutveckling genom att lyssna på när de läser. *LUS* schemat är uppdelat i tre olika faser:

- Utforskande
- Expanderande
- Litterat läsande

Det som skiljer sig mellan Lundberg och Herrlin (2003) och Allard, Rudqvist och Sundblad (2001) är framförallt inställningen till fonologisk medvetenhet. Lundberg och Herrlin (2003) menar att den fonologiska medvetenheten är väsentlig för läsutvecklingen. Allard, Rudqvist och Sundblad (2001) menar däremot att det enbart är ljudmetoden som kräver fonologisk medvetenhet.

Ett tredje kartläggningmaterial är *Nya Språket lyfter!* (Skolverket 2008d) vilket är vidareutvecklad observationsmaterial. Det nya materialet är mer systematiserade, detaljerade och anpassade till målen i årskurs tre och fem i ämnet svenska och svenska som andraspråk. Materialet bygger mest på att läraren kontinuerligt observerar samt systematiskt iakttar elevens förhållningssätt inom de områden som är kopplade till språkutvecklingen. Fokus är läsning och läsförmågan men också att tala och skriva. Det finns en gemensam syn på läsning då det ses som något som innefattar flera faktorer som samspelar och att det finns en gemensam syn på läslust som en förutsättning för läsning.

Skolverket har kommit ut med ett nytt bedömningsstöd för lärare. Det är ett enkelt sätt att bedöma elevernas läsutveckling då målen för varje årskurs står med och läraren skriver en kommentar vad eleverna har uppnått och det som de behöver öva mer på. Syftet med bedömningsstödet är att följa upp elevernas läs och skrivutveckling och underlätta lärarens bedömning ifall en elev är i behov av extra anpassningar. Eller tvärtom om en elev har kommit längre i sin kunskapsutveckling och är i behov av utmaningar och stimulans (Skolverket 2015).

4. Metod

I följande kapitel presenteras studiens metodiska forskningsansats, datainsamlingsmetod, urval, etiska ställningstagande, genomförande, analys och databearbetning av intervjuerna.

4.1 Forskningsansats

Valet föll för kvalitativ metod som grundar sig på forskningsfrågorna. Enligt Solvang och Holme (1997) ger kvalitativ metod bättre fakta för att få en verklighetsbild. Forskarna är medvetna om betydelsen av hur förförståelsen, språket och det teoretiska antagande påverkar och inverkar tolkningen. Fördelen med kvalitativ data är att teorierna och informationen som är insamlade är från verkligheten.

4.2 Datainsamlingsmetod

I vår studie har vi valt intervjuer som en forskningsstrategi då vi anser att intervjuer ger mer en genomgripande information kring vårt valda ämne (Denscombe 2009). Genom våra intervjuer kunde vi få ett djupare perspektiv i vad lärarna i skolorna ansåg hur man ska arbeta kring läsförståelse. Med hjälp av alla intervjuer fick vi också reda på hur lärarna arbetar med olika lässtrategier. Genom våra intervjuer framkom det att respondenterna fick större möjligheter att utveckla sina åsikter och svar kring ämnet (Stukát 2005).

I vår studie valde vi att använda det som Denscombe (2009) kallar för semistrukturerade intervjuer som innebär att den som intervjuar har presenterade frågor (se bilaga 1) med följdfrågor utifrån huvudfrågorna. Alla våra intervjuer är inspelade för att den som intervjuar skulle vara mer delaktig i samtalet med respondenten än att fråga och skriva ner svaret (Bjørndal 2005). Denscombe (2009) menar att när man spelar in intervjuer får intervjuaren en mer tydlig och bred dokumentering av det som sägs under samtalen, det är även enklare att transkribera samtalen.

4.3 Urval

Åtta stycken verksamma lärare har medverkat i undersökningen och alla har årskurs tre då det är den årskursen vi forskar om på grund av svårighetsgraden. Antalet intervjuer har vi valt för att få en överblick om lärarens arbetssätt, då forskningen baseras på en kvalitativ undersökning. Åldrarna på respondenterna är mellan 26 till 64 år, både män och kvinnor men det är ingen vikt på genus i studien. Vi ville däremot ha en stor åldersspridning bland lärarna med tanke på att lärarutbildningen har varit olika över tiden, vilket vi tror har påverkat lärarnas arbete och syn på läsningen. Variationen ger även en bredare bild av läsförståelseperspektivet. Lärarnas arbetslivserfarenhet har varit olika från att ha varit verksam lärare i sex månader till att ha arbetat i cirka 35 år. När vi valde respondenterna var vi måna om att inte ta personer som vi känner eller som arbetade på skolor som vi har varit på. Bogdan och Taylor (1984) skriver att om respondenten och intervjuaren känner varandra kan det bli svårt att ställa genuina frågor.

4.4 Genomförande

Innan vi började med datainsamlingen började vi diskutera vilka intervjufrågor som var mest relevanta för studiens frågeställningar och syftet. Innan vi började med intervjuerna valde vi att dela upp intervjuerna mellan oss. Vi bestämde att vi skulle ta fyra intervjuer var. Vi tog kontakt med flera skolor via telefon, mail och besökte skolorna. Sedan delade vi ut brev (se bilaga 2) till varje deltagare där det stod kort om vårt arbete, syftet med intervjun och de etiska ställningstaganden. Intervjuerna spelades in i olika rum det kunde vara klassrum eller arbetsrum och varje intervju varade i cirka 20-30 minuter. När våra intervjuer var genomförda så började vi lyssna av inspelningarna och sedan sammanställde vi resultaten.

När vi ställde frågorna till lärarna hoppades vi på att vi skulle få en inblick om lärarnas uppfattning, deras syn på läsförståelse och arbete med lässtrategier. Enligt skolverket (2007c) har många lärare för lite kunskaper kring lässtrategiska verktyg för att kunna föra

samtal och undervisa med elever kring olika texter som de läst. Vi ville ta reda på vilka olika lässtrategier som lärarna tyckte var mest användbara i undervisningen. Andra frågor var vilka modeller använder lärarna för att utveckla elevernas läsförståelse, hur de följer upp och utvärderar elevernas läsutveckling.

4.5. Analys av intervjuerna

När vi skulle börja analysera resultatet av intervjuerna utgick vi från Denscombes (2009) fyra riktlinjer. Den första är att man ska koppla ihop datan som man har samlat in med resultatet. Den andra är att man ska skriva ut datan på ett tydligt, förklarande och på ett noggrant sätt. Den tredje innebär att analysen inte ska komma med egna omdömen eller falska åsikter. Den sista handlar om att arbetet ska vara en utveckling, att ständigt tänka fram och tillbaka till.

4.6 Etiska ställningstagande

Vi tog hänsyn till de forskningsetiska principerna och har skrivit in det i brevet som skickades ut till alla deltagare, vi skrev tydligt att alla som var delaktiga i studien och i uppsatsen kommer att vara anonyma. Vi nämnde även att det enda som skulle nämnas i texten var vilken årskurs läraren är verksam i. Bjørndal (2005) menar att forskaren måste respektera de personer som deltar.

Vi har tagit hänsyn till vetenskapsrådets fyra etiska forskningsprinciper:

- Den första principen är informationskravet och den innebär att alla studiens deltagare får information om studiens syfte och själva innehållet av studien. Forskaren ska även nämna att det är frivilligt att delta och de kan även ångra sig efteråt och ta tillbaka sitt deltagande (Vetenskapsrådet 2002). Vi var tydliga med att nämna att det var frivilligt att delta. Vi meddelade även att transkriberingen endast skulle läsas av oss som intervjuade och att vi sedan skulle radera ljudinspelningen.
- Den andra principen är samtyckeskravet och den innebär att alla som deltar i studien ska ge sitt samtycke för att delta och deltagarna får själva välja att avsluta. I brevet som vi hade skickat hade vi nämnt att det är frivilligt att delta i studien och deltagarna kunde välja att avbryta eller avstå sin medverkan och detta repeterade vi vid intervjutillfället.

- Det tredje kravet är konfidentialitetskravet och innebär att allt som handlar om deltagarna ska vara anonymt. Intervjuarna har tystnadsplikt och ingen ska kunna identifiera deltagaren i studien av utomstående personer (vetenskapsrådet 2002). Innan intervjun nämnde vi för deltagarna att vi kommer diskutera intervjuerna oss emellan. Vi informerade intervjuarna att det enda som nämns i studien är vilka årskurser de arbetar med, deras arbetslivserfarenheter och sättet de undervisar på.
- Det sista kravet är nyttjandekravet och det innebär att all information som deltagarna har berättat får användas endast i studiens syfte. Vi var tydliga från början att deras deltagande är till undersökningen som är basen till vår uppsats. All material och information som deltagarna gav oss är enbart till vår forskningsstudie.

5. Resultat

I följande kapitel presenteras studiens resultat. Till en början ges en överblick av lärarna som blev intervjuade, därefter redovisas en översikt av studiens resultat baserad på lärarnas svar. Våra huvudrubriker är utifrån forskningsfrågorna:

1. Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse?
2. Hur uppmärksammar och följer lärare elevers läsutveckling?

Under varje forskningsfråga har vi underrubriker som presenterar de olika kategorierna som är baserade på deltagarnas intervjuer.

5.1 Resultatpresentation

Resultatpresentationen presenterar intervjumaterialet. Vårt fokusområde är vad studiens syfte grundar på.

5.2 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse?

5.2.1 Arbetssätt

5.2.1.1 Läsa mellan raderna

Deltagarna i studien använder sig av olika lässtrategier och olika metoder som exempel läsning, samtal och skrivning. De använde sig av bilder, filmer, böcker, olika texter, tidningar, drama, upplevelser, bokrecensioner, läslogg med mera.

Vi arbetar med både med mindre grupper och större grupper med att öva på att kunna läsa mellan raderna. Vi brukar ställa olika frågor till eleverna som till exempel Vad tror ni att de menar? Hur tänker du nu? Det är lättare att sitta i mindre grupp och ha dessa diskussioner.

Vi brukar oftast läsa tillsammans olika texter, och stannar upp när det behövs och tittar närmare på svåra ord och bilder. Jag försöker även få dem att diskutera kring deras erfarenheter kopplad till ämnet. I årskurs tre blir det lite svårare i matematikboken, det kan komma problemlösningar och olika lästäl där man verkligen behöver läsförståelse. Läsförståelsen är viktig i alla ämnena.

5.2.1.2 Svara på frågor genom instruktioner

I studien visas det att lärarna arbetar med barnen för att lära sig läsa instruktioner och därefter svara på frågor utifrån olika texter.

Vi brukar ha två gånger i veckan att eleverna får olika skönlitterära läskort där de läser och svarar på frågor och de flesta frågor kan man hitta svaren på i texten...

Eleverna tränar sin läsförståelse genom att läsa egna instruktioner och svarar på frågor och då ser man vad som är svårt och vad som är lätt för dem.

5.2.1.3 Läromedel

Flera av lärarna använde sig av olika läromedel för läsförståelse som exempel Trulle, läskul, stjärnsvenskan, Zick zack och Tummen upp. I dessa läromedel arbetade eleverna självständigt och i grupp.

Med årskurs tre har jag börjat arbeta med boken Tummen upp. Det är en kartläggning och där står läroplanens mål med. Barnen arbetar oftast två och två men även självständigt. En bra bok som förbereder eleverna inför nationella proven...

5.2.1.4 Anpassning efter barnens nivå

De flesta av lärarna betonade att tyngdpunkten av arbetet med läsförståelse är att använda sig av varierande texter. Vissa av lärarna ansåg att samtala om texter är det som utvecklar mest och andra lärare tyckte att man måste träna på läsförståelsen på olika sätt. Det var svårt att se ett gemensamt synsätt på hur man arbetar med läsförståelsen, vissa ansåg att man anpassar efter elevens nivå. Att ge material som utmanar och utvecklar eleverna.

Att se vilken nivå eleven är och ge anpassad material som utmanar för de som behöver, så att det går framåt i utvecklingen...

5.2.1.5 bild och text

För att fördjupa sig i innehållet arbetade vissa lärare med bilder och filmer för att kunna diskutera innehållet och utveckla elevernas förmågor att tolka, förstå och uppleva.

Jag använder mycket bildstöd i undervisningen beroende på olika situationer. Ibland kan vi klippa ut och klistra in, skapar en bok av bilderna och sedan skriva text till bilderna, vi gör även så när vi är på studiebesök, vi tar kort och arbetar med bild och text...

5.2.1.6 En läsande klass

Vissa lärare ansåg att vikten var att skapa en förförståelse innan man börjar med en text. Det kunde vara genom att förutsäga, ställa olika frågor, kolla gemensamt på bilder, diskutera kring detta och koppla dessa till barnens egna erfarenheter. De tyckte även att det var viktigt att diskutera och prata om textens innehåll på ett djupare sätt. Låta alla elever komma till tals

och att eleverna får berätta sin syn på saker och ting, vilket är bra då elever lyssnar på varandra och får höra hur andras syn är på olika texter.

Många av lärarna hade inte testat på den nya metoden en läsande klass men några berättade att det var på gång, att de skulle ha kurser i deras skolor om hur man ska jobba med en läsande klass. Några var inte intresserade av att lära sig den nya metoden då de anser att deras arbetssätt fungerar bra. Två av lärarna hade testat på den nya metoden.

Det är en väldigt bra metod, det finns en färdig lärarhandledning att följa och färdiga lektioner. Jag testade på några gånger i början, jag tyckte att det var svårt att modellera inför eleverna då jag inte är van vid det, men det har visat sig vara en positiv metod då eleverna har visat mer intresse för att läsa olika typer av texter och använda sig av dessa "läsfixare"...

Har aldrig hört talas om denna metod och jag tror inte att det är något jag kommer att testa.. Jag har mina egna metoder som alltid har fungerat bra...

5.3 Bedöma och följa elevers läsutveckling

5.3.1 Dokumentation, kartläggning och bedömningsmaterial

5.3.1.1 Inspelning

Alla lärare tyckte att de följer och uppmärksammar elevernas läsutveckling på flera och olika sätt. Några av lärarna nämnde att de använder sig av olika kartläggningsscheman, som ett slags verktyg för att följa elevers läsutveckling kontinuerligt. En del lärare använder sig av dokumentation som ett underlag till planering för ett fortsatt arbete. En av lärarna ansåg att en bra metod skulle vara inspelning av barns läsning vid olika tillfällen.

Barnen brukar få läsa en text för mig och göra det flera gånger vid olika tillfällen och samtidigt spelar vi in detta, barnen tycker att det är jätteroligt för de brukar få lyssna och dem märker själva att dem har gjort framsteg för varje gång dem läser på nytt.

5.3.1.2 LUS

Några av lärarna använder sig av något som heter *LUS*. Det använder man för att kartlägga elevernas läsutveckling.

Jag brukar sitta med varje elev enskilt sedan får eleven läsa för mig och då prickar jag av vad eleven kan och lämnar ibland några kommentarer. *LUS* är ett sådant verktyg...

Jag brukar lyssna på eleverna och samtidigt anteckna vilka delar som dem klarar av. Jag brukar använda *LUS*.

5.3.1.3 Kartläggningsmaterial

Flera av lärarna arbetar med *God läsutveckling* som är ett kartläggningsmaterial. I materialet brukar man titta på vilka olika delar eleven uppnår och läraren antecknar elevens framsteg.

Jag brukar använda *God läsutveckling*, den är riktigt bra bra material att jobba med ... man följer eleven ser vart dem befinner sig och det finns även förslag på bra övningar som man kan göra.

5.3.1.4 Arbetslaget

En lärare nämnde att det är viktigt att dela med sig av arbetslaget och samtala kring elevernas läsutveckling. Läraren berättar att det finns en likhetsbedömning i klasserna men läraren ansåg att det var svårt att hitta en gemensam struktur och tiden för att ha dessa viktiga diskussioner.

Vi brukar diskutera kring elevernas läsutveckling i arbetslaget men vi har ingen gemensam struktur, men vi jobbar på det...

5.3.1.5 Bedömningsmaterial

Tre av lärarna arbetar med ett nytt bedömningsstödsmaterial som är från skolverket. Det är något som de har precis startat upp. Det står tydligt vilka mål eleven ska kunna i de olika årskurserna och vad de ska kunna under höstterminen och vårterminen.

Den nya bedömningsmetoden från skolverket är riktigt bra. Det finns färdiga uppgifter och en mall att fylla i. Ibland upptäcker man vissa saker som man inte visste, till exempel att en elev kan mer än vad man trodde eller tvärtom att se vad eleven behöver öva mer på...

5.4 Sammanfattning av resultat

Resultatet har visat sig vara väldigt varierande mellan de intervjuade lärarna. När det kommer till att undervisa om läsförståelse så har respondenterna olika strategier. Lärarna som provat på den nya metoden en läsande klass tycker väldigt positivt om den. Lärarna använde sig av olika kartläggningmaterial för att bedöma och följa elevernas läsutveckling. Det fanns inga krav i skolorna att lärarna var tvungna att använda sig av ett visst material, det har presenterats hur man kan arbeta med bedömning men det är inget krav. En del lärare har valt att använda sig av det nya *bedömningsmaterialet från skolverket* och *LUS läsutvecklingsschemat*, för att följa och uppmärksamma elevernas läsutveckling. En del andra lärare använder sig av *God läsutveckling*. Lärarna som använde sig av kartläggningmaterial ansåg att detta var ett bra sätt att uppmärksamma om vissa elever behöver extra stöd och sätta in åtgärder så tidigt som möjligt.

6. Resultatanalys och diskussion

6.1 Metoddiskussion

Vi ansåg att valet av kvalitativ studie var det mest passande för det forskningsområde som vi har valt. Valet av intervjuer var en bra metod för vår studie då vi fick en fördjupad information kring hur lärarna tyckte och tänkte kring att arbeta med läsförståelse och lässtrategier. Vi fick även chansen att ställa olika följdfrågor när det behövdes och på detta sätt gav det oss möjlighet att få en mer klar bild och även reda ut felaktiga tolkningar eller om vi var osäkra på något svar. Även om vi ville få reda på varför lärarna arbetar på ett visst sätt när det gäller till exempel hur det främjar barns läsförståelse och hur de använder sig av olika lässtrategier vilket Bjørndal (2005) anser.

Till vår studie valde vi att göra semistrukturerade intervjuer. Vi ansåg att det var väldigt positivt eftersom det skapades ett stort talutrymme för lärarna att dela med sig sina egna åsikter och tankar. Vi valde personligen inte ut vilka lärare som skulle delta på intervjuerna utan de deltog frivilligt. En annan fördel var att vi spelade in våra intervjuer för då behövde man inte ha fokus på att anteckna och avbryta läraren för att man inte hann skriva ner allt, utan då kunde vi fokusera mer på själva samtalet och följdfrågorna. Det positiva med att

spela in samtalen var att vi kunde spola fram och tillbaka för att lyssna flera gånger eller om något var oklart. En nackdel med att spela in intervjuer är att det tar mycket tid att transkribera alla intervjuer, men sen ansåg vi att det ändå var värt den tiden.

Efter en diskussion kring resultatet så ansåg vi att det inte hade sett annorlunda ut ifall vi hade intervjuat fler lärare, eftersom vi ställde öppna frågor till deltagarna. En annan metod som kunde ha stärkt vårt arbete är observationer. Då kunde vi både ha fått en verklighetsbild och svar från lärarna. Vi valde att inte genomföra några observationer då vi ansåg att arbetet skulle bli för brett.

6.2 Resultatanalys

Nedanför kommer vi att presentera resultatet av våra intervjuer och analysera utifrån vår litteraturgenomgång. Huvudpunkten i resultatanalysen kommer att vara våra utgångsfrågor för att hålla oss till studiens syfte.

6.2.1 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse?

Alla lärare hade olika synsätt på hur man arbetar för att främja elevers läsförståelse. Lärarna arbetar på olika sätt med lässtrategier för att stärka läsförståelsen. De flesta använder sig av: Film, bilder, olika sorts texter, upplevelser, drama, böcker, samtala, skriva, läslogg och med mera. Westlund (2009) nämner att arbeta med strategier är som ett slags hjälpmedel, där man själv känner vid olika tillfällen och vid olika texter vad och vilken strategi man ska välja. Att anpassa en strategi till en viss uppgift.

En av lärarna brukar dela in barnen i små och stora grupper för att kunna träna på att läsa mellan raderna. De brukar även träna på att ställa olika sorts frågor för att få en djupare kunskap och det är ett sätt att se om barnen har förstått en text. Detta är även något Widmark (2014) nämner, då de använder sig av en "läsfixare" reportern. Reportern är den som ställer frågor på tre olika nivåer och en av dem är att läsa mellan raderna. Författaren anser att reportern är viktig då man har läst en text och jobbar vidare med texten genom att ställa olika frågor, både enkla och utmanade frågor.

I resultatet framgick det att alla lärare var eniga om att man ska fördjupa sig i en text för att få mer förståelse men att alla lärare gör det på olika sätt. Bråten (2009) berättar att elaboreringsstrategier är då man gör en text mer meningsfull då man fördjupar i den men att även ta del av barnens tidigare erfarenheter, ställa olika frågor om texten, gå igenom svåra ord och så vidare.

Flera lärare nämnde att den största vikten av att öva på läsförståelsen är att skapa en förförståelse innan man börjar med en text. Det kunde vara genom att göra förutsägelser, ställa olika frågor, att titta på bilder, diskutera och koppla dessa till barnens egna erfarenheter. De tyckte att det var viktigt att prata och diskutera textens innehåll på ett djupare sätt. Det är bra om alla elever får talutrymme och möjlighet att berätta sin syn på olika arbeten, då lär sig elever att lyssna på varandra.

Westlund (2009) nämner att det är en bro mellan de elever som redan kan lässtrategierna och de som ännu inte kan dem. En lärare nämnde att matematikboken för årskurs tre blir svårare när det kommer till läsuppgifter och olika problemlösningar. Hon anser att det är viktigt att lära sig dem olika lässtrategierna för att kunna utnyttja språket i dem olika ämnen som finns i skolan. Enligt Widmark (2014) ska barnen träna på att öva in alla lässtrategier för att stärka läsförståelsen så mycket som det går för att bli en stjärnläsare och använda dessa strategier naturligt och automatiskt.

Resultatet av studien visar en spridning mellan lärarna om hur medvetna de är och hur viktigt det är att undervisa lässtrategier. Flera av lärarna berättade att arbeta med läsförståelse sker på flera nivåer. Bland flera lärare fanns det modeller och strategier för att utveckla läsförståelsen vilket nämns i litteraturen (Taube 2007), men det fanns några som inte nämnde någon modell eller strategi. Dessa lärare som hade nämnt att de arbetade med olika modeller och strategier, anvisade till textsamtal där eleverna förbereddes inför textläsning och att läraren följde sedan upp läsningen med samtal och frågor.

Det var endast två av lärarna som hade testat på den nya metoden *"En läsande klass"*. Lärarna ansåg att det var en intressant och positiv metod att arbeta med eleverna. Lärarna ansåg att det var bra att lektionerna var färdigplanerade och att lärarhandledning medföljde. I början tyckte en av lärarna att det var svårt att modellera inför barnen men att det släppte efter ett tag. Eleverna behöver en lärare som modellerar och visar hur man ska göra, hur man ska gå tillväga med ett arbete och hur man ska använda sig av lässtrategierna på rätt sätt. Det var endast en lärare som hade testat på denna metod, att modellera inför en klass och hon såg en positiv riktning för elevernas läslust. Taube (2007) anser att läraren är det mest betydelsefulla som modell för eleverna.

Widmark (2014) nämner att meningen med *"En läsande klass"* är att läraren ska själv vara en modell för eleverna. För att arbeta med dessa *"läsfixare"* ska läraren visa och tänka högt för att eleverna själva ska arbeta automatiserat med dessa i undervisningen. En lärare hade nämnt att hon aldrig hade hört talas om denna metod, hon skulle heller inte testa på den

eftersom hon är van att arbeta på sitt sätt som hon gjort under flera år och att det har fungerat bra.

6.2.2 Hur uppmärksammar och följer lärare eleverns läsutveckling?

Alla lärare som deltog var medvetna om betydelsen med kartläggning av elevens läsutveckling, för att se vad eleverna klarar av och vad man behöver träna mer på. Denna kartläggning gör man då och då för att följa utvecklingen. Lärarna ansåg att det var viktigt att ha den dagliga kontakten med eleverna för att få en bra bedömning. Några lärare använde sig av *LUS, Läsutvecklingsschema* (Rudqvist & Sundblad 2001) och *God läsutveckling* (Lundberg & Herrlin, 2003) för att bedöma och följa eleverna. Tre av lärarna arbetade med ett nytt bedömningsstöd från skolverket. I skolverket (2015) står det att detta är ett bra stöd för både lärare och elever, då läraren får ett färdigt material och en mall att arbeta med. På detta sätt kan man se vart eleven befinner sig i sin läsning. Som lärare upptäcker man då om barnet behöver träna mer på vissa punkter och om vissa elever behöver stimuleras för att få fler utmaningar och komma vidare med sin läsning. Materialet är en mall utifrån Skolverkets kunskapskrav där läraren kryssar i vad eleven kan eller om eleven behöver extra anpassningar. Detta är något lärarna nämner i intervjun, ett bra sätt att se vilken nivå eleven ligger på och det är bra att ha det som dokumentation för att kunna lämna över till en lärare som ska ta över klassen.

När lärarna arbetar med textsamtal gjorde alla på olika sätt men det de hade gemensamt var att diskussioner sker mycket, både i grupp och i helklass. Sedan brukar de diskutera textens innehåll, läraren brukar ställa olika frågor inför hela klassen och försöker få alla att berätta sin egen åsikt och att förmedla sina egna erfarenheter kring ämnet. Lärarna berättar att alla elever får komma till tals, de brukar gå runt och lyssna på diskussionerna och styra lite genom att fördela ordet till de tystlåtna eleverna, det brukar fungera bra.

Dysthe (2003) nämner att ett flerstämmigt klassrum tillåter alla röster bli hörda och att det är viktigt att lärare och elever samspelar. Alla ska ha lika mycket talutrymme. Författaren nämner även att en diskussion mellan lärare- elev och elev-elev, lär eleverna sig mer av olikheterna. Både lärare och elever har olika kunskaper, erfarenheter och förståelser kring olika ämnen. Genom att delta i diskussioner och bidra med olika synpunkter blir det en mångfald av röster och elever delger sina kunskaper till varandra. Eleverna utvecklas mer genom diskussioner än att arbeta enskilt (Dysthe 2003).

Det talas ofta i skolsammanhang om vad eleverna kan och vad de inte kan. Syftet med olika kartläggningsscheman och diagnoser är för att kunna sätta in åtgärder så snabbt som möjligt.

För att kunna ta reda på var eleven ligger i sin läsutveckling kan man gå tillväga på många olika sätt och det man väljer kan ge konsekvenser i undervisningen. Det finns vissa som använder sig av läsprov och nackdelen med metoden är att den endast mäter fälläsningar. Då får man reda på om eleven inte behärskar texten och då sätts lästräning in som en åtgärd, vilket blir en missuppfattning. Det är endast bristerna i läsningen som uppmärksammas och man märker inte elevens läsutveckling som en sammansatt helhet.

Om man vill få reda på djupet vad eleven förstår av läsningen måste man prova på ett annat sätt. Alla arbetade med ett slags bedömningsstöd och kartläggning vilket visar att lärarna arbetar för att nå elevernas läsutveckling på djupet. Det framgick att de fick mer fördjupade svar från eleverna när de använder sig av lässtrategierna.

Lärarna i studien arbetade antingen med *God läsutveckling* (Lundberg & Herrin 2003), *LUS Läsutvecklingsschemat* (Allard, Rudqvist & Sundblad, 2001) och *Bedömningsstödet från skolverket* (2015). Dessa metoder är professionella bedömningar av elevernas läsutveckling och alla lärare i studien hade stor vikt och koll på detta.

6.3 Resultatdiskussion

Vi anser att syftet med vår studie är uppnådd, och att vi har fått svar på våra forskningsfrågor. Syftet var att ta reda på hur olika lärare arbetar kring läsförståelse och med lässtrategier i undervisningen samt hur lärare uppmärksammar och följer elevens läsutveckling. I denna studie har vi kommit fram till att det är väldigt viktigt att lära sig lässtrategier för att ha ett livslångt lärande. Skolans uppdrag är att hjälpa eleverna att utveckla lässtrategier med det är inte alla lärare som använder sig av strategier i sin undervisning. Det kan bero på lärarnas egen attityd och inställning till läsning. För att skolorna ska bli bättre med läsförståelseundervisning krävs det att skolorna arbetar med lässtrategier i alla ämnen och med alla olika sorters texter.

6.3.1 Vilka lässtrategier använder lärare i sin undervisning av läsförståelse?

I studien framkommer det att alla lärare arbetar olika med lässtrategier, men att det funkar bra för dem och att de försöker anpassa lektionerna för att det ska passa alla. Det problem som kan uppstå är ifall man ger lika till alla fast alla elever ligger olika i sin utveckling i läsförståelsen. De barn som knäckt läskoden tidigt lämnas ensamma med sin egen läsning och får inte det stöd eller utmaning som de behöver för att utveckla läsförståelsestrategierna. Detta är nackdelen då man fokuserar mest på de elever som inte har knäckt läskoden än. Det som man kan göra är att dela ut ett gemensamt material för alla elever, sedan märker man

som lärare ifall eleven tycker att det är för svårt eller enkelt, då kan läraren förbereda enklare uppgifter för de elever som har det svårt och utmanade uppgifter för de som tycker att det är för enkelt.

Lärarna som vi intervjuade arbetade aktivt med lässtrategier på deras egna sätt. Vissa var helt insatta med att arbeta med strategier medan andra arbetade ibland eller aldrig. Under vår lärarutbildning har vi inte pratat så mycket om lässtrategier, detta är något som vi själva har stött på under vår VFU och fått oss att vilja arbeta vidare med. Vi anser att lässtrategier och läsförståelse är beroende av varandra men att lässtrategierna behöver förklaras tydligare för lärarstudenter som ska fördjupa sig mer inom ämnet då det är aktuellt just nu. Vi har märkt att det är vanligare att bearbeta och analysera skönlitterära texter i skolorna men att det inte är lika viktigt att eleverna får mer hjälp att bearbeta och förstå olika texter mer djupgående. Om vi jämför med när vi var yngre då arbetade vi med texter genom att läsa och svara på frågor, då fick vi leta efter svaren som fanns i texten. Ibland läser man en text utan att förstå innehållet men kan ändå hitta svaren i texten. Därför anser vi nu att det finns stora möjligheter till att barn ska få lära sig i skolan att läsa med förståelse med hjälp av lässtrategier. Vi tycker att alla lärare ska gå en kurs för att lära ut strategier till eleverna, ”en läsande klass” är en av metoderna som är ett kostnadsfritt material som alla lärare kan ha tillgång till.

Utifrån våra egna erfarenheter och studiens resultat märker vi att det finns behov av att få ökad kunskap inom detta område. Resultatet visade att det finns stora skillnader med hur man arbetade vidare med de lästa texterna, hur man använde dessa i textsamtal och i undervisningen med elevgruppen. Vissa av lärarna såg en stor grupp som en positiv tillgång medan andra lärare ansåg att små grupper passar bättre för textsamtal.

Slutligen vill vi tillägga att vi anser att det är viktigt att alla skolor har en gemensam grundtanke kring lässtrategier, men att alla undervisar på sitt sätt. Det är viktigt att lärarna känner sig trygga till att samtala om ämnet och finna inspiration hos varandra. För att kunna uppnå detta är det viktigt att lärarna också har en god attityd till lässtrategierna. Det positiva är att lässtrategier är inte enbart bra för de svaga eleverna utan stärker också de som har det lite lättare för sig. Lärare behöver ha fler diskussioner kring hur de kan arbeta gemensamt med lässtrategier med sina klasser, och att alla lärare arbetar med samma material men på olika sätt då det blir en röd tråd genom alla årskurser. Lärarna ska ha möjligheten att gå olika fortbildning och kurser som har med att lära ut lässtrategier för att främja läsförståelsen. De lärare som har arbetat länge behöver ta till sig nya metoder som de nyexaminerade lärarna redan besitter.

6.3.2 Hur uppmärksammar och följer lärare elevernas läsutveckling

Som blivande lärare anser vi att utvärdering och uppföljning av elevernas resultat måste arbetas aktivt för att kunna se vilka åtgärder som eleverna behöver och att man kan sätta in det så tidigt som möjligt och stödja eleverna. Vi tycker att lärarna bör ha ett strukturerat och ett systematiskt arbetssätt där man har fokus på elevernas förmåga och att arbeta med strategier. Det är viktigt att reflektera efter sina lektioner över hur det kan utvecklas för att kunna se elevernas behov. Detta är viktiga åtgärder då eleven riskerar att inte nå kunskapskraven och kommer inte vidare med sin läsutveckling. Som lärare är det viktigt att kunna "se" elevens svårigheter och styrkor för att kunna ge rätt stöd och ställa krav, så att eleven kan känna att de har lyckats, känna glädje och att få självkänsla. Lärarna bör vara medvetna om att ingen elev borde börja årskurs två utan att ha en fungerande avkodning. I studien framgår det att lärarna inte hade någon tydlig organisation för att systematiskt utvärdera, följa, dokumentera och analysera elevernas läsutveckling på skolorna där de arbetar på. Detta är något som alla skolor behöver jobba med då det är viktigt för elevernas fortsatta utveckling. Det vi märkte var att alla lärare arbetar med olika bedömningsstöd, men att det inte finns någon gemensam struktur för det. Vi tyckte att lärarna använde sig av bra material som bedömning (*LUS, bedömningsmaterialet från skolverket*).

Kartläggningmaterialet från skolverket, språket lyfter! användes inte av någon av lärarna när vi intervjuade de. Vi hoppas på att materialet ska börja användas i skolorna då det är ett bra underlag för lärarna, och ett bra verktyg för att se elevernas språk och läsutveckling. Materialet är anpassat för årskurs tre där målen är från skolverket. Det vi ansåg var väldigt positivt, var att några lärare hade testat på det nya bedömningsstödet från skolverket (2015), vi hoppas på att fler ska testa den nya metoden då vi ansåg att den var enklast och den framgångsrikaste metoden för att följa elevernas läsutveckling.

6.4 Pedagogisk relevans

Vi anser att studien har gett oss en större inblick och mer kunskap kring hur man arbetar med läsförståelse och hur man kan använda sig av lässtrategier i undervisningen. Vi har fått en annan bild än den vi hade tidigare. Ämnet vi har valt har en hög relevans då vi har märkt att det är ett väldigt aktuellt ämne i dagens skolor. Genom att ställa olika slags frågor om en text till barn, då vet man som lärare om barnet har förstått eller inte. På detta sätt kan man träna läsförståelse med hjälp av olika strategier i tidig ålder så att barnen har en rutin varje gång de läser en text. Därför ansåg vi att det här ämnet var intressant och väldigt viktigt, och det är ett passande ämne för nutid och för framtiden.

Efter arbetet har vi fått en tydligare förståelse av att arbeta med läsförståelse och lässtrategier. Detta har varit något positivt för oss blivande lärare för då vi inte vet hur en framtida klass kan se ut, många har varierande nivåer när det kommer till läsförståelse, därför är det bra att hitta sitt sätt med lässtrategier så att det fungerar för hela klassen.

6.5 Nya forskningsfrågor

Det som skulle vara intressant att arbeta vidare om är att se hur lärare arbetar med den nya tekniken. Som exempel digital läsning genom surfplattor och smartboards. Det skulle också vara intressant att ta reda på hur lärare arbetar med nyanlända barn när det gäller läsutvecklingen. Genom observationer skulle vi vilja se hur lärare arbetar i praktiken med digital läsning och nyanlända barns läsutveckling. Våra nya frågeställningar skulle vara följande:

- Hur använder lärare talböcker för att utveckla elevers läsutveckling?
- Hur arbetar lärarna med nyanlända barns läsutveckling?

Referenslista

- Allard, B., Rudqvist, M. & Sundblad, B. (2001). *Nya lusboken: En bok om läsutveckling*. Stockholm: Bonniers.
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjørndal, C.R.P (2005) *Det värderande ögat – Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber
- Bråten, I. (red.) (2008). *Läsförståelse i teori och praktik*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Denscombe, M (2009) *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Dysthe, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Elbro, C. (2004). *Läsning och läsundervisning*. Stockholm: Liber.
- Gough, P.B. & Tunmer, W. (1986). Decoding, reading, and reading disability. *Remedial and Special Education*.
- Hjälme, A. (1999). *Kan man bli klok på läsdebatten? Analys av en pedagogisk kontrovers*. Uppsala: Uppsala universitet, Institutionen för pedagogik.
- Holme, I. M., & Solvang, B. K (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. (1977). *The history of literacy in Sweden in comparison with some other countries*. Umeå University and Umeå School of Education. Educational reports No. 12. Umeå: Umeå University and Umeå School of Education.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundberg, I. & Herrlin, K. (2005). *God läsutveckling: kartläggning och övningar*. (2., utök. uppl.) Stockholm: Natur och kultur.
- Myrberg, M. (2007a). Läs- och skrivsvårigheter. I *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet* (s. 73-100). Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.
- Skolverket. (2007a). *PISA 2006. 15-åringars förmåga att förstå, tolka och reflektera – naturvetenskap, matematik och läsförståelse*. Skolverkets rapport nr 306. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2007c). *Vad händer med läsningen? En kunskapsöversikt om läsundervisningen i Sverige 1995-2007*. Skolverkets rapport nr 304. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2008a). *Grundskolans kursplaner och betygskriterier 2000. Reviderad version 2008*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.

Skolverket (2015) *Bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling- Årskurs 1-3*, skolverket 2015. Stockholm: Fritzes.

Stúkat, S (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2005). *Lärande & kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Taube, K. (2013). *Läsinlärning och självförtroende: psykologiska teorier, empiriska undersökningar och pedagogiska konsekvenser*. (5., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Taube, K. (2007). *Barns tidiga läsning*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Taylor, S. & Bogdan, R. (1984). *Introduktion to Qualitative Research Meethods. The search for meanings*. New York: Wiley.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Vygotskij, L.(1999). *Tänkande och språk*. Göteborg. Daidalos.

Westlund, B. (2009). *Att undervisa i läsförståelse: lässtrategier och studieteknik för de första skolåren*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Widmark, (2014). *En läsande klass*. Hämtad 2016-11-01 från <http://www.enlasandeklass.se/spagumman/>

Widmark, (2014). *En läsande klass*. Hämtad 2016-11-01 från <http://www.enlasandeklass.se/text/reportern/>

Widmark, (2014). *En läsande klass*. Hämtad 2016-11-01 från <http://www.enlasandeklass.se/text/konstnaren/>

Widmark, (2014). *En läsande klass*. Hämtad 2016-11-01 från <http://www.enlasandeklass.se/text/detektiven/>

Widmark, (2014). *En läsande klass*. Hämtad 2016-11-01 från <http://www.enlasandeklass.se/cowboyen/>

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. När vet du att en elev kan läsa?
2. Vad hör till i arbetet med läsförståelse?
3. Hur ofta tränar du med läsförståelsen?
4. Hur planerar du arbetet med läsförståelse? Vilka sorts texter använder du (faktatexter, berättelser mm)?
5. Hur följer och bedömer du elevernas läsutveckling?
6. Vilka lässtrategier använder du för att få med alla elever?
7. Har du testat på den nya lässtrategin en ”läsande klass”? Om ja, vad tycker du om den nya metoden? Om nej, skulle du kunna tänka dig att testa en ny metod?
8. Hur stöttar du elever som har brister i sin läsförståelse?

Det här var våra huvudfrågor. Vi ställde följdfrågor under intervjuerna beroende på lärarnas svar.

Bilaga 2- Brev

Hej!

Vi är två lärarstudenter som skriver ett examensarbete om att arbeta med läsförståelse i skolan. Vi studerar vår sista termin på Mälardalens högskola i Södertälje. Syftet med studien är att få en uppfattning om hur lärares syn är på läsförståelsen i skolorna och hur det arbetas med lässtrategier i verksamheten. Vi följer de etiska ställningstagande vilket innebär:

- Det är frivilligt att medverka i intervjun
- Deltagarna får all information om studien
- Alla deltagare och skolorna kommer att vara anonyma
- All material använder vi endast för studiens syfte

Är det något ni undrar eller har frågor kontakta gärna oss på våra mail:

Med vänliga hälsningar,

Daniella Barsoum daniellabarsoum@hotmail.com

Sandy Varli sandy_varli@hotmail.com

Bilaga 3- Arbetsinsats

Vi har valt att arbeta tillsammans då det kommer till denna studie eftersom att vid flera tillfällen innan så har vi arbetat mycket tillsammans och det har funkat jättebra. Vi tänker ganska lika och kompletterar varandra då det behövs. Vi har oftast suttit tillsammans och skrivit arbetet, men det har uppkommit något tillfälle då vi delat upp arbetet och gjort en varsin del på egen hand. Den del vi delade upp var litteraturen och vi samtalade med varandra via telefon kring det vi skrev och de tankar som uppstod kring den del vi skrivit.

Vi har för det mesta suttit hemma hos varandra och skrivit, men vi har också besökt biblioteket flera gånger för att kolla upp olika litteratur som passar vår studie. Vi har kämpat tillsammans och pushat varandra för att fullfölja denna studie till fullo.